

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

DOI 10.31558/2617-0248.2025.10.9

УДК 327.8:339.9

«СВІТОВИЙ УРЯД»: ПОНЯТТЯ, ЦІЛІ, МІЖГАЛУЗЕВИЙ ДИСКУРС

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1863-3028>

**Кукуруз О. В., д. політ. н., завідувачка Сектору правових проблем політології
Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України**

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-9198-521X>

Махиня С. В., аспірант Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України

У статті досліджено концепт «світового уряду» крізь призму його основних цілей. Проаналізовано праці філософів, публічних діячів та вчених з різних галузей знань. Умовно виокремлено чотири контексти розуміння «світового уряду», важливі для сучасного дослідження – історико-філософський, економічний, правовий та політологічний. Розкрито політичні цілі «світового уряду»: 1) Світова безпека та гарантія миру: запобігання конфліктів; управління світовими природними ресурсами. 2. Глобальна людська рівність: зменшення економічної нерівності; глобальний контроль над системами розрахунку. 3. Єдиний глобальний контроль над розвитком та використанням технологій. 4. Екологічна світова безпека. Для з'ясування розуміння поняття «світовий уряд» застосовано телеологічний підхід. На основі праць філософів, економістів, правознавців та політиків показано, що термін «світовий уряд» згадується в контексті світового порядку, світового управління, глобального управління. Його характеризують як наддержавний інститут влади, орган політичної влади, який здатен керувати всіма народами світу. З'ясовано, що поняття «світовий уряд» вживається щодо різних форм глобального управління, деяких міжнародних організацій та гіпотетичних моделей єдиної влади. Виокремлено головні цілі «світового уряду», які, на думку прихильників, свідчать на користь необхідності його створення: зменшення кількості конфліктів; запобігання кризам у різних сферах; стабільний світовий порядок; тривалий мир на планеті; запобігання ядерній війні; забезпечення економічної рівності; економічна стабільність; раціональне управління ресурсами; справедливий розподіл ресурсів; ефективніше реагування на непередбачені обставини та на неконтрольований розвиток технологій (штучний інтелект); ефективне функціонування міжнародного права; захист прав людини на глобальному рівні. Акцентовано увагу на необхідності вивчення аргументів критиків необхідності існування «світового уряду».

Ключові слова: «світовий уряд», влада, держава, глобальне управління, світовий порядок, політичні цілі, справедливість.

Kukuruz O. V., Makhynia S. V. «World government»: concept, goals, interdisciplinary discourse

The article explores the concept of «world government» through the prism of its main goals. The works of philosophers, public figures and scientists from various fields of knowledge are analyzed. Four contexts of understanding «world government» are conditionally distinguished, important for modern research – historical and philosophical, economic, legal and political. The political goals of the «world government» are revealed: 1) World security and guarantee of peace: conflict prevention; management of world natural resources. 2. Global human equality: reduction of economic inequality; global control over calculation systems. 3. Unified global control over the development and use of technologies. 4. Ecological world security. To clarify the understanding of the concept of «world government», a teleological approach is applied. Based on the works of philosophers, economists, lawyers and politicians, it is shown that the term «world government» is mentioned in the context of world order, world governance, global governance. It is characterized as a supranational institution of power, a body of political power capable of governing all the peoples of the world. It is found that the concept of «world government» is used in relation to various forms of global governance, some international organizations and hypothetical models of a single power. The main goals of the "world government" are highlighted, which, according to supporters, indicate the need for its creation: reducing the number of conflicts; preventing crises in various areas;

stable world order; lasting peace on the planet; preventing nuclear war; ensuring economic equality; economic stability; rational management of resources; fair distribution of resources; more effective response to unforeseen circumstances and uncontrolled development of technologies (artificial intelligence); effective functioning of international law; protection of human rights at the global level. Attention is focused on the need to study the arguments of critics of the need for the existence of a «world government».

Keywords: «world government», power, state, global governance, world order, political goals, justice.

Концепт «світовий уряд» останнім часом все частіше згадується у засобах масової комунікації. Події національного і глобального значення, особливо COVID-19 і російсько-українська війна, актуалізували дискусії щодо існування осіб, груп осіб, організацій, інститутів, які прагнуть різноманітними способами здійснювати політичний вплив на весь світ. Прототипами «світового уряду» інколи називають Організацію Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Організацію Північноатлантичного договору, G7, G20 та деякі інші регіональні союзи країн. Проте, більш поширеним є сприйняття «світового уряду» як таємної групи осіб, які мають значний вплив на події в цілому світі. Феномен «світовий уряд» має неоднозначні визначення та прямо протилежні тлумачення: як такий, що реально давно існує; як такий, що існує виключно як утопічна ідея, яка ніколи не зможе бути реалізованою; як таємна група осіб; як офіційні легальні наднаціональні органи.

Будь-яке явище, що існує реально або може існувати потенційно, має бути досліджено вченими. Дослідницьких питань дуже багато й закономірно, що в одній статті неможливо знайти відповіді на всі одразу. Метою цієї статті є з'ясування розуміння та сприйняття концепту «світового уряду» крізь призму його основних цілей. Завдання статті: проаналізувати праці філософів, публічних діячів та вчених з різних галузей знань (історії, філософії, економіки, права, політології), які приділяють увагу «світовому уряду»; виокремити цілі, які вважаються ключовими для становлення і розвитку ідеї про «світовий уряд»; систематизувати політичні цілі «світового уряду», окреслені в працях дослідників від найдавніших часів і до сьогодення.

На науковому рівні проблематиці «світового уряду» не часто приділяється увага. До сучасних українських вчених, які в контексті своїх досліджень, звертають увагу на феномен «світового уряду», належать М. Шепелєв («Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку», 2004) [1], М. Ялі («Поняття та підходи до тлумачення світового порядку», 2009) [2], О. Рябека («Таємниця світового уряду: погляд на генезис і становлення», 2016) [3].

Термін «світовий уряд» вживається як у публіцистичних, так і в наукових публікаціях, проте чітких його визначень небагато. Зарубіжні дослідники більше уваги приділяють цьому поняттю та його перспективам. У Стенфордській філософській енциклопедії зазначається, що «світовий уряд» «означає ідею об'єднання всього людства під однією спільною політичною владою, а пропозиції щодо єдиної глобальної політичної влади існували з давніх часів – у честолюбствах королів, пап та імператорів, а також у мріях поетів і філософів» [4].

Розглянемо як філософи, представники різних наук від давніх часів до сьогодення розуміють цей уявний інститут через призму його основного призначення. Проаналізувавши відповідні праці можемо умовно виокремити чотири контексти розуміння «світового уряду», важливі для сучасного дослідження – історико-філософський, економічний, правовий та політологічний.

Історико-філософський контекст. Ідея «світового уряду» має свої джерела в історії політичної думки. Деякі міркування зустрічаються у працях китайських політичних філософів, таких як Конфуцій та Менцій, які розвинули ідеї гармонійного управління та єдності під небом – «Тянься». Це означає, що всі частини світу пов'язані між собою і утворюють єдиний організм, де кожна частина має свою роль та значення. У політичному контексті «Тянься» означало, що імператор Китаю вважався «Синоном Неба» і мав право керувати всім під небом. Це давало йому легітимність правити не лише Китаєм, але й мати вплив на інші народи та культури. Ідея «Тянься» впливала на формування китайської зовнішньої політики, де інші країни вважалися васалами китайського імператора і мали підтримувати гармонійні відносини з Китаєм.

У грецькій філософії космополітичні погляди на світове управління відстоював Зенон з Кітіона. Серед його ідей: єдність всього людства, загальні закони, відсутність національних кордонів. Всі люди є громадянами одного світового міста (космополіса), вони повинні дотримуватися загальних законів та моральних принципів. Правитель такого космополіса повинен бути взірцем для всіх громадян, сприяючи глобальній єдності і співпраці.

Італійський поет та політик Данте Аліг'єрі обґрунтував необхідність єдиного «світового уряду», який би забезпечував мир та справедливість у всьому світі [5]. Німецький філософ І. Кант пропонував створення федерації вільних держав, яка б забезпечувала тривалий мир на планеті. Його ідеї стали важливою частиною філософського обґрунтування міжнародних організацій, таких як ООН [6].

Англійський мислитель та літератор Г. Веллс у своїх працях описував ідею «світового уряду» як засіб запобігання війнам і вирішення глобальних проблем. Запропонував амбітне бачення глобального управління, заснованого на принципах раціональності, справедливості та наукового прогресу. Його ідеї включали створення «світового уряду», єдиної правової системи, забезпечення економічної рівності, розвиток освіти

і культури, науковий прогрес, глобальну оборону і раціональне управління ресурсами. Ці концепції відображали його переконання, що людство може досягти миру і процвітання через спільні зусилля і міжнародну співпрацю [7].

Американський вчений А. Ейнштейн, член Пагвоського руху вчених за мир, після Другої світової війни активно підтримував ідею «світового уряду». Він вважав, що лише таке політичне формування може запобігти ядерній війні та забезпечити тривалий мир [8]. Британський філософ і громадський діяч Б. Рассел виступав за створення «світового уряду» для запобігання війнам та забезпечення міжнародної безпеки, особливо після розвитку ядерної зброї [9].

Ізраїльський науковець, військовий історик та футуролог Ю. Н. Харарі у своїх роботах та публічних виступах часто приділяє увагу ідеї створення «світового уряду». На його думку, в умовах сучасного, неконтрольованого розвитку технологій, таких як штучний інтелект, неможливо вчасно реагувати на непередбачувані обставини на рівні окремих національних держав. Він переконаний, що глобальні виклики вимагатимуть координованих дій з боку всіх держав, і це може призвести до формування об'єднаної політичної структури на глобальному рівні [10].

Отже, ідея про «світовий уряд» розвивалася в контексті історичних подій, зокрема масштабних воєн, глобалізації і технологічного розвитку та відображає прагнення до створення більш справедливого і безпечного світу через міжнародну співпрацю та глобальне управління.

Економічний контекст. Американський економіст, соціолог, філософ К. Боулдінг розглядав «світовий уряд» через призму економіки, міжнародних відносин та концепції миру. Його підхід до «світового уряду» та глобального управління був тісно пов'язаний з його економічними поглядами на стабільність і розвиток. Вбачалися переваги, які могли б регулювати економічний лад та значно зменшити ризики військових конфліктів. До таких переваг, на думку вченого, відносяться наступні.

1. Економічна інтеграція та глобальне управління. К. Боулдінг вважав, що економічна інтеграція між країнами є важливим кроком до створення більш стабільного світового порядку. Він підтримував ідею міжнародних економічних інституцій, які б сприяли координації економічної політики між державами і забезпечували стабільність на глобальному рівні. На його думку, міжнародна торгівля, інвестиції та економічні зв'язки можуть створити взаємозалежність між країнами, що зменшить ймовірність конфліктів і сприятиме миру.

2. Концепція «світового бюджетного обмеження». К. Боулдінг виступав за введення певних економічних обмежень на глобальному рівні, щоб забезпечити стабільність і запобігти економічним кризам. Він вважав, що «світовий уряд» повинен мати повноваження встановлювати глобальні економічні правила, які б регулювали використання ресурсів і запобігали надмірній експлуатації.

3. Розподіл ресурсів і глобальна справедливість. К. Боулдінг підкреслював важливість справедливого розподілу ресурсів у глобальній економіці. Він вважав, що «світовий уряд» повинен забезпечувати рівний доступ до ресурсів для всіх країн, щоб уникнути економічної нерівності, яка може призвести до конфліктів.

4. Міжнародна співпраця і регулювання. К. Боулдінг підтримував ідею міжнародного регулювання для контролю за глобальними економічними процесами. Він вважав, що це є необхідним для підтримки стабільності та забезпечення економічного зростання на глобальному рівні. «Світовий уряд», за його уявленнями, міг би координувати дії держав у випадках глобальних економічних криз або інших викликів.

К. Боулдінг не був категоричним прихильником створення повноцінного «світового уряду». Він вважав, що глобальне управління повинно бути мінімальним і зосередженим на найважливіших питаннях, таких як запобігання війнам і управління глобальними ресурсами. Він бачив небезпеку в надмірній централізації влади, тому його бачення «світового уряду» включало лише ті аспекти, які були б необхідні для підтримки глобальної стабільності і справедливості [11].

Англійський економіст Дж. Кейнс, один із архітекторів Бреттон-Вудської системи, яка створила такі інститути, як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк, вважав, що для стабільності світової економіки потрібні міжнародні організації з широкими повноваженнями. Сприяв створенню основ сучасного глобального управління, особливо в економічній сфері. Його ідеї щодо міжнародної координації, стабілізації світової економіки та підтримки економічного зростання через міжнародні інституції залишаються актуальними і сьогодні. Хоча Дж. Кейнс не виступав безпосередньо за створення «світового уряду», його праці та участь у створенні глобальних економічних інституцій зробили його одним з ключових мислителів, які заклали фундамент для сучасного глобального управління, засновані на концепції фінансового та корпоративного глобалізму.

Американський економіст та професор Гарвардського університету Р. Купер висловлював підтримку ідеї створення «світового уряду» як засобу забезпечення міжнародної безпеки і економічної стабільності. Він вважав, що єдиний спосіб уникнути глобальних конфліктів і забезпечити стійкий економічний розвиток – це створити наднаціональні структури, здатні регулювати міжнародні відносини. Р. Купер підкреслював важливість глобального управління для регулювання міжнародної торгівлі, фінансів і екології, пропонуючи створення інституцій, які б мали широкі повноваження на світовому рівні [12].

Правовий контекст. Австрійський правознавець, філософ права, теоретик міжнародного права Г. Кельзен, відомий своєю концепцією "чистого вчення про право", висловлював необхідність світового

правового порядку для забезпечення миру та справедливості. Він пропонує створення міжнародної правової системи, яка б забезпечувала мирне вирішення конфліктів і керувалася б принципами верховенства права. Г. Кельзен підтримував ідею створення «світового уряду», який міг би забезпечити ефективне функціонування міжнародного права і захист прав людини на глобальному рівні [13].

Французький правознавець і філософ Л. Фур був активним прихильником ідеї «світового уряду». У своїх роботах він обговорював необхідність глобального управління для підтримки миру і вирішення міжнародних конфліктів. Л. Фур вважав, що суверенітет держав повинен бути обмежений на користь загальної міжнародної влади, яка б забезпечувала глобальний правопорядок. Л. Фур аналізує концепцію федеративної держави і можливість створення «світового уряду» через міжнародну федерацію. Він обговорює ідею обмеження національного суверенітету на користь загальної міжнародної влади, яка б забезпечувала мир і стабільність у світі [14].

Британський правознавець і політичний теоретик Л. Вулф, був одним із ранніх прихильників ідеї створення «світового уряду». Він активно виступав за міжнародну співпрацю та створення глобальних інституцій, які б могли запобігати війнам і забезпечувати справедливість на світовому рівні. Л. Вулф підкреслював важливість міжнародного права і необхідність створення світової федерації, яка б гарантувала мир і стабільність у світі. Л. Вулф розглядає можливість створення міжнародного уряду як засобу запобігання війнам і забезпечення стабільності в світі. Він аналізує різні моделі міжнародного управління та пропонує створення структури, яка б дозволила країнам співпрацювати на глобальному рівні. Його напрацювання були однією з перших серйозних спроб обґрунтувати необхідність міжнародного управління [15].

Політологічний контекст. Французький політик і дипломат Р. Мюллер, відомий як "філософ ООН", активно підтримував ідею створення «світового уряду». Він вважав, що ООН може стати основою для глобального уряду, який би сприяв миру та гармонії на планеті. Р. Мюллер обговорює концепцію глобальної духовності, яка має об'єднати всі релігії, щоб сприяти всесвітній єдності. Щодо «світового уряду», Р. Мюллер стверджує, що політичної єдності недостатньо для досягнення глобальної гармонії. На його думку, необхідно встановити духовну єдність, де людство колективно прийме спільні духовні цінності та переконання [16].

Американський дипломат, колишній заступник Держсекретаря США С. Телботт висловлював думку, що національний суверенітет може поступово поступатися місцем глобальному управлінню. Він вважає, що світ рухається до більш інтегрованої форми управління через міжнародні інституції. Науковець аналізує історичний розвиток держав та імперій і приходять до висновку, що в майбутньому держави можуть координуватися глобальним урядом. С. Талботт вважає, що світ рухається до створення глобальної системи управління, яка буде базуватися на спільних рішеннях та інтересах [17].

Британський футуролог Дж. Лавлок, автор гіпотези Геї, підтримував ідею глобального уряду як засобу для ефективного вирішення екологічних проблем, зокрема зміни клімату. Він вважав, що лише глобальний уряд зможе впоратися з такими викликами. Дж. Лавлок наголошує на тому, що для запобігання екологічній катастрофі може знадобитися певна форма глобального управління, оскільки національні уряди можуть виявитися не здатними ефективно реагувати на глобальні екологічні виклики [18].

Таким чином, все вищезазначене показує політичні цілі «світового уряду». 1. Світова безпека та гарантія миру: запобігання конфліктів (створення механізмів для вирішення міжнародних, расових та релігійних суперечок та конфліктів через глобальну рівність та справедливість); управління світовими природними ресурсами (введення системи глобального контролю з надання доступу до природних ресурсів для запобігання їх несправедливому розподілу). 2. Глобальна людська рівність: зменшення економічної нерівності (введення глобальної, єдиної політики для нівелювання розриву між багатими і бідними прошарками населення, включаючи перерозподіл ресурсів і створення справедливих умов доступу до них); глобальний контроль над системами розрахунку (регулювання глобальної фінансової системи, задля уникнення економічних криз і забезпечення стабільності та рівності у використанні можливостей для всього людства). 3. Єдиний глобальний контроль над розвитком та використанням технологій. 4. Екологічна світова безпека.

Проаналізувавши низку праць філософів, економістів, правознавців та політиків, можемо стверджувати, що нині поняття «світовий уряд» згадується в контексті світового порядку, світового управління, глобального управління. Цей термін вживається щодо різних форм глобального управління, міжнародних організацій та гіпотетичних моделей єдиного «світового уряду». «Світовий уряд» також асоціюється з наддержавним інститутом влади, органом політичної влади, який здатен керувати всіма народами світу.

Головними цілями, які, на думку прихильників ідеї про «світовий уряд», свідчать на користь необхідності його створення, є: зменшення кількості конфліктів; запобігання кризам у різних сферах; стабільний світовий порядок; тривалий мир на планеті; запобігання ядерній війні; забезпечення економічної рівності; економічна стабільність; раціональне управління ресурсами; справедливий розподіл ресурсів; ефективніше реагування на непередбачені обставини, на не контрольований розвиток технологій (штучний інтелект); ефективне функціонування міжнародного права; захист прав людини на глобальному рівні. Безумовно, як і будь-яка концепція, ідея «світового уряду» має не лише прихильників, а й критиків. Аргументи, які висувують вчені щодо непотрібності існування «світового уряду» ще потребують детального вивчення.

Бібліографічний список:

1. Шепелев М.А. Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку: монографія. Київ: Вид-во Генеза, 2004. 312 с.
2. Ялі М.Х. Поняття та підходи до тлумачення світового порядку. *Дослідження світової політики: Збірник наукових праць*. ІСЕМВ НАН України. 2009. Вип. 48. С. 160–171.
3. Рябека О. Г. Таємниця світового уряду: погляд на генезис і становлення. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. 2016. Вип. 47(1). С. 24–36.
4. World Government (first published Mon Dec 4, 2006; substantive revision Tue Jan 5, 2021). Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/world-government/#Conc>
5. Аліг'єрі Д. Монархія. Київ: Дух і Літера, 2008. 240 с.
6. Kant I. Zum ewigen Frieden: Ein philosophischer Entwurf. Leipzig: F. Meiner, 1923. 150 p.
7. Wells H.G. The Open Conspiracy. London: Penguin Books, 1928. 320 p.; Wells H.G. The New World Order. A Project Gutenberg of Australia eBook. First published by Secker & Warburg, London. 1940. URL: <https://gutenberg.net.au/ebooks04/0400671h.html#chap01>
8. Einstein A. World Government and the Threat of Nuclear War. New York: Harper & Row, 1954. 220 p.
9. Russell B. Common Sense and Nuclear Warfare. New York: Simon and Schuster, 1959. P. 10–15.
10. Harari Y.N. Sapiens: A Brief History of Humankind. New York: Harper, 2015. 416 p.
11. Boulding K. Stable Peace. Austin: University of Texas Press, 1978. 280 p.
12. Cooper R. Economic Policy in an Interdependent World. Cambridge: MIT Press, 1986. 400 p.
13. Kelsen H. Peace Through Law. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1944. 360 p.
14. Louis L. État fédéral et confédération d'États, Paris: Marchal et Billard, 1896. 839 p.
15. Woolf L. International Government. New York: Brentano's, 1916. 412 p.
16. Muller R. New Genesis: Shaping a Global Spirituality. Washington: Doubleday, 1982. 192 p.
17. Talbot S. The Great Experiment: The Story of Ancient Empires, Modern States, and the Quest for a Global Nation. New York: Simon & Schuster, 2008. 496 p.
18. Lovelock J. The Revenge of Gaia: Earth's Climate Crisis and the Fate of Humanity. London: Penguin Books, 2006. 288 p.

References:

1. Shepieliev M.A. (2004). Hlobalizatsiia upravlinnia yak mehatendentsiia suchasnoho svitovoho rozvytku: monohrafiia. Kyiv: Vyd-vo Heneza, 312 s.
2. Yali M.Kh. (2009). Poniattia ta pidkhody do tлумachennia svitovoho poriadku. *Doslidzhennia svitovoi polityky: Zbirnyk naukovykh prats*. ISEMV NAN Ukrainy. Vyp. 48. S. 160–171.
3. Riabeka O. H. (2016). Taiemnytsia svitovoho uriadu: pohliad na henezys i stanovlennia. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody*. Vyp. 47(1). S. 24–36.
4. World Government (first published Mon Dec 4, 2006; substantive revision Tue Jan 5, 2021). Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/world-government/#Conc>
5. Alih'ieri D. (2008). Monarkhiia. Kyiv: Dukh i Litera, 240 s.
6. Kant I. (1923). Zum ewigen Frieden: Ein philosophischer Entwurf. Leipzig: F. Meiner, 150 p.
7. Wells H.G. The Open Conspiracy. London: Penguin Books, 1928. 320 p.; Wells H.G. The New World Order. A Project Gutenberg of Australia eBook. First published by Secker & Warburg, London. 1940. URL: <https://gutenberg.net.au/ebooks04/0400671h.html#chap01>
8. Einstein A. (1954). World Government and the Threat of Nuclear War. New York: Harper & Row, 220 p.
9. Russell B. (1959). Common Sense and Nuclear Warfare. New York: Simon and Schuster, P. 10–15.
10. Harari Y.N. (2015). Sapiens: A Brief History of Humankind. New York: Harper, 416 p.
11. Boulding K. (1978). Stable Peace. Austin: University of Texas Press, 280 p.
12. Cooper R. (1986). Economic Policy in an Interdependent World. Cambridge: MIT Press, 400 p.
13. Kelsen H. (1944). Peace Through Law. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 360 p.
14. Louis L. (1896). État fédéral et confédération d'États, Paris: Marchal et Billard, 839 p.
15. Woolf L. (1916). International Government. New York: Brentano's, 412 p.
16. Muller R. (1982). New Genesis: Shaping a Global Spirituality. Washington: Doubleday, 192 p.
17. Talbot S. (2008). The Great Experiment: The Story of Ancient Empires, Modern States, and the Quest for a Global Nation. New York: Simon & Schuster, 496 p.
18. Lovelock J. (2006). The Revenge of Gaia: Earth's Climate Crisis and the Fate of Humanity. London: Penguin Books, 288 p.